

מִדְּנִים בֵּין אַחִים, בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים. לְשׁוֹן הִרְעָ לֹא הָיָה בְּעוֹלָם כְּמוֹתוֹ. קָלָל הַשֵּׁם, שְׁפָתוֹב וְאַנְכֵי אֶקְרָה כֹּה. וְכֹלָם הָיוּ בּוֹ. עֵין רָעָה, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר. וְהַפֵּל עַל אוֹתוֹ נִהַר שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִתַּן עֵינוֹ לְהִתְגַּרְוֹת בּוֹ. אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ, וְכִי לֹא יִדְעֵנוּ שֶׁהִיא אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ? אֲלֹא סוּד זֶה שֶׁפֵּל בְּנֵי עַמּוֹ מִתְדַבְּקִים בּוֹ, וְהָרִי נִתְפָּאֵר. וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן צְפוּר וְגוֹ'. רַבִּי יוֹסִי פִתַּח, (מְשַׁלֵּי כג) אֵל תִּלְחֶם אֶת לְחֶם רַע עֵין וְגוֹ'. רַע עֵין וְגוֹ' - זֶה בִלְעָם שֶׁבְּרוּךְ אֶת יִשְׂרָאֵל. וְאֵל תִּתְּאוּ לְמִטְעַמְתֵּינוּ - זֶה בָּלֶק, שֶׁהִקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא הִתְרַצָּה לְאוֹתָן עוֹלוֹת שֶׁהִתְקִין לָפְנָיו.

בֹּא וּרְאֵה, בְּשַׁעֲהַ שְׂרָאָה בָּלֶק שְׁפִיחוֹן וְעוֹג נִהְרָגוּ וְאַרְצָם נִלְקַחָה, רָאָה מַה שְׂרָאָה, שֶׁהוּא אָמַר וַיֵּרָא. אֲלֹא רָאָה בְּחֻכְמָתוֹ שֶׁהוּא, וְחֻמְשָׁה עֲלִיוֹנֵי מִדֵּין וְעַמּוֹ נוֹפְלִים בְּיַדֵי יִשְׂרָאֵל. רָאָה וְלֹא יָדַע. וְעַל זֶה הִקְדִּים לְבִלְעָם, שֶׁכָּחוּ בְּפִיו, כְּמוֹ שִׁישְׂרָאֵל כָּחַם בְּפִיהֶם.

וְאַפְּיָדוּ בִלְעָם הָיָה תָּאֵב יוֹתֵר מִבָּלֶק, וְאוֹתָהּ יָדִיעָה שֶׁהוּא יָדַע הָיָה יוֹדַע בְּלִילָה, מִשּׁוּם שְׁאוֹתָם כְּתָרִים תַּחְתּוֹנִים וְחֻמּוּרִים לֹא נִמְצְאִים אֲלֹא בְּמִשְׁמְרָה הִרְאֵשׁוֹנָה שֶׁל הַלִּילָה, וְלִכֵּן הִיָּתָה לוֹ אֶתוֹן שֶׁל צַד זֶה, לְהִתְחַבֵּר חֻמּוּרִים אִתָּהּ בְּרֵאשִׁית הַלִּילָה. וְאַם תֹּאמַר, הָרִי פְתוּב וַיִּכָּא אֱלֹהִים אֵל בִּלְעָם לִילָה? כִּף זֶה בּוֹדָאֵי. וּבִארְנוּ, אוֹתוֹ מְמַנָּה שְׁמִמְנָה עֲלֵיהֶם, וְהוּא בָּא לְמוֹלוֹ. כְּגוֹן זֶה, (בְּרֵאשִׁית לא) וַיִּכָּא אֱלֹהִים אֵל לְבָן הָאֲרָמִי וְגוֹ'. וְהַפֵּל דְּבַר אַחֲד. בְּגִלָּל זֶה הוּא אָמַר לְגִדּוּלֵי בָּלֶק לִינוּ פַּה הַלִּילָה.

בֵּינָן שֶׁהָיָה בָּא אוֹתוֹ מְמַנָּה, בִּלְעָם הָיָה בָּא עַל אֲתוֹנוֹ, וְעָשָׂה מַעֲשָׂהוּ

הִרְעָ, לֹא הָוָה בְּעֶלְמָא כְּגִינְיָה. קָלָלֵת הַשֵּׁם, דְּכִתִּיב וְאַנְכֵי אֶקְרָה כֹּה. וְכִלְהוּ הוּוּ בֵּיה. עֵינָא בִישָׂא כְמָה דְאַתְמַר. וְכֹלָא עַל הַהוּא נִהַר דִּישְׂרָאֵל, יִהֵב עֵינױ לְאַתְגְּרָא בֵּיה. אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ, וְכִי לֹא יִדְעֵנָא דְאַרְץ בְּנֵי עַמּוֹ הִיא. אֲלֹא רְזָא דָא, דְּכָל בְּנֵי עַמּוֹ מִתְדַבְּקֵן בֵּיה וְהָא אֲתַמַּר.

וַיֵּרָא בָּלֶק בֶּן צְפוּר וְגוֹ'. (בְּמִדְבָּר כב) רַבִּי יוֹסִי פִתַּח, (מְשַׁלֵּי כג) אֵל תִּלְחֶם אֶת לְחֶם רַע עֵין וְגוֹ'. דָּא בִלְעָם, דְּבְרִיף לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל. וְאֵל תִּתְּאוּ לְמִטְעַמְוֹתֵינוּ, דָּא בָּלֶק, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא לֹא אֲתַרְעֵי לְאִינוּן עֲלוּוֹן דְאַתְקִין קַמֵּיהָ.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְחֻמְא בָּלֶק דְּהָא סִיחוּן וְעוֹג אֲתִקְטָלוּ, וְאַתְנַסְיַבַת אֲרַעְהוּן, חֻמְא מַה חֻמְא, דְּאִיהוּ אָמַר וַיֵּרָא. אֲלֹא חֻמְא בְּחֻכְמָתָא דִּילִיָּה, דְּאִיהוּ, וְחֻמְשָׁה עֲלֵאֵי דְמִדֵּין, וְעַמֵּיָה, נְפִלִין בִּידָא דִּישְׂרָאֵל. חֻמְא, וְלֹא יָדַע, וְעַל דָּא אֶקְדִּים לְבִלְעָם, דְּחִילִיָּה בְּפוּמֵיָה, כְּגוֹוֹנָא דִּישְׂרָאֵל דְּחִילִיָּהוּן בְּפוּמֵיָהוּן.

וְאַפְּיָדוּ בִלְעָם תָּאִיב הָוָה יִתִּיר מִבָּלֶק. וְהֵהִיא יָדִיעָא דְּאִיהוּ הָוָה יָדַע, בְּלִילָא הָוָה יָדַע, בְּגִין דְּאִינוּן פְּתָרִין תַּתְּאִין וְחֻמְרֵי, לֹא שְׁכִיחוּ אֲלֹא בְּמִשְׁמְרָה רֵאשׁוֹנָה דְּלִילָא, וְעַל דָּא הָוָה לִיָּה אֲתָנָא, דְּהֵאֵי גִיסָא, לְאַתְחַבְּרָא (דף ר"ז ע"א) חֻמְרֵי בְּהִדָּה בְּרִישָׁא דְּלִילָא.

וְאִי תִימָא, הָא כְּתִיב וַיִּכָּא אֱלֹהִים אֵל בִּלְעָם לִילָה. הִכִּי הוּא וְדָאֵי, וְאוֹקִימָנָא הַהוּא מְמַנָּא דְּמְמַנָּא עֲלֵיָּהוּ, וְהוּא הָוָה אֲתֵי לְקַבְּלֵיהָ. כְּגוֹוֹנָא דָּא (בְּרֵאשִׁית לא) וַיִּכָּא אֱלֹהִים אֵל לְבָן הָאֲרָמִי וְגוֹ'. וְכֹלָא חֲדָ מְלָה. בְּגִין דָּא אִיהוּ אָמַר לְרַבְרְבֵי בָּלֶק לִינוּ פַּה הַלִּילָה.

בֵּינָן דְּהָוָה אֲתֵי הַהוּא מְמַנָּא, בִּלְעָם הָוָה אֲתֵי לְגַבֵּי אֲתַנְיָה, וְעַבְד עוֹבְדֵיהָ, וְאָמַר מֵלֵי,

ואמר דברים, ואז האתון היתה מודיעה לו, והוא מראה מעשה להשרות עליו אותה רוח. ומה הראה? הוא היה יודע שחמורים משוטטים ושרים בתחלת הלילה, ואז הראה מעשה והעמיד את אתונו במקום מתקן, ועשה מעשהו וסדר דבריו. ואז היה בא מי שבא, והודיע לו על ידי אותה האתון.

ביון שלילה אחד אמר לו לא תלך עמהם, מדוע שב פעם שנית לזה? אלא הם ברשות עליונה עומדים, והרי שנינו, בדרך שאדם רוצה ללכת, בה מוליכין וכו'. בהתחלה כתוב לא תלך עמהם. ביון שראה הקדוש ברוך הוא שרצונו ללכת, אמר לו, קום לך אתם ואף את הדבר וגו'. מה עשה בלעם כל אותו הלילה? היה מהרהר ואומר: ואיפה הוא הפכוד שלי? האם בקשר אחר התקשרתי? השגיח כל אותו הלילה בכשפיו ולא מצא צד שיהיה הוא ברשותו, אלא מצד אתונו.

והינו מה שאמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, בפתרים התחתונים הללו יש זמין ויש שמאל. מצד זמין חמורים, כפי שבארנו, ומצד שמאל אתונות. ושנינו, עשרה הם לזמין, ועשרה לשמאל. וזהו שאמר רבי יוסי, יוסף פשנפרד מאביו ידע בחכמה העליונה בסוד פתרים קדושים עליונים. ביון שהיה במצרים, למד באותה חכמה שלהם באותם פתרים תחתונים, איך אחוים אלה של זמין ואלה של שמאל. עשרה של זמין ועשרה של שמאל חמורים ואתונות. ומשום זה רמז לאביו ממה שלמד שם, שכתוב (שם מה) ולאביו שלח פזאת עשרה חמורים וגו'.

וכדין אתנא אודעא ליה. ואיהו אחזי עובדא למשרי עלוי ההוא רוחא. ומאי אחזי. הוא הוה ידע דחמרי שטאן ושראן בקדמיתא דליליא, כדין אחזי עובדא, וקאים לאתניה באתר מתתקן, ועביד עובדוי וסדר מלוי. וכדין הוה אתי מאן דאתי, ואודע ליה על ידא דההיא אתון.

ביון דליליא חד אמר ליה לא תלך עמהם, מאי טעמא תב תניינות להאי. אלא אינון ברשותא דלעילא קיימי, והא תנינו, בדרך שאדם רוצה ללכת בה מוליכין וכו'. בקדמיתא כתיב, לא תלך עמהם. ביון דחמא קדשא בריך הוא, דרעותא הוא למייהו. אמר ליה קום לך אתם ואף את הדבר וגו'. מה עבד בלעם כל ההוא ליליא הוה מהרהר ואמר ומה אן הוא יקרא דילי, אי בקטורא אחרא אתקטורא. אשגח כל ההוא ליליא בתרשוי, ולא אשפח סטרא, דיהא הוא ברשותיה, אלא מסטרא דאתניה.

והינו דאמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, באלין פתרין תתאין אית ימינא ואית שמאלא. מסטרא דימינא חמרי, כמה דאוקימנא. ומסטרא דשמאלי אתני. ותאנא, עשרה אינון לימינא, ועשרה לשמאלא. ודא הוא דאמר רבי יוסי, יוסף כד אתפרש מאבוי, ידע בחכמתא דלעילא, ברזא דכתרין קדישין עלאין. ביון דהוה במצרים, אוליה ביהיא חכמתא דלהון, באינון פתרין תתאין, היך אחידן אינון דימינא, ואינון דשמאלא. עשרה דימינא ועשרה דשמאלא חמרי ואתני. ובגין כך רמז לאבוי כמה דאוליה תמן, דכתיב (בראשית מה) ולאביו שלח פזאת עשרה חמורים וגו'.